

ปัญหากฎหมายการบังคับคดีแพ่ง ในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย¹

กฤษฎาพันธ์ ภูปัญญา²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายการบังคับคดีแพ่งในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายการบังคับคดีแพ่งในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย ความหมาย ความเป็นมาเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล และแนวคิด ทฤษฎี การบังคับคดีแพ่ง กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งในสินทรัพย์ดิจิทัล ปัญหาการกำหนดลักษณะ ปัญหาการใช้อำนาจในการบังคับคดี และปัญหากระบวนการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำไปสู่การหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามูลค่าที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแพ่งในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย เมื่อปัจจุบันสินทรัพย์ดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวเกิดขึ้นจากพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบใหม่ของทรัพย์สินที่สามารถซื้อขาย ถิ่นครอง และโอนสิทธิได้โดยไม่ต้องมีตัวกลาง³ ลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลที่สำคัญ ได้แก่ ความไร้รูปร่าง การกระจายศูนย์ และการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็ว ซึ่งการยอมรับสินทรัพย์ดิจิทัลในระดับกว้างขวางได้นำไปสู่ความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำกรอบมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม โดยแนวทางการบังคับคดีแพ่งของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงอิงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีเจ้าพนักงานบังคับคดีในสังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ดำเนินกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เพื่อให้เจ้าหนี้สามารถได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยระบบกฎหมายดังกล่าวยังจำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์สินรูปแบบดั้งเดิมที่อาศัยการครอบครองในเชิงรูปธรรมหรือยืนยันด้วยหลักฐานทางทะเบียน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายการบังคับคดีแพ่งในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย พบว่ายังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัญหาประการแรกที่เกิดจากการศึกษาคือ ความไม่ชัดเจนในการกำหนดลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลในทางกฎหมายแพ่งของประเทศไทย โดยเฉพาะการพิจารณาว่าสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถถือเป็น “ทรัพย์สิน” หรือ “ทรัพย์สิน” ที่สามารถเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีได้หรือไม่ ตามความหมายของประมวล

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายการบังคับคดีแพ่ง ในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุมนะเศรษฐกุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรงเกียรติ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³Satoshi Nakamoto. “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.” เข้าถึงเมื่อ 4 เมษายน 2568. จาก <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ที่กำหนดให้ “ทรัพย์สิน” ต้องเป็นวัตถุ มีรูปร่าง และมาตรา 138 ที่กำหนดให้ “ทรัพย์สิน” อาจมีหรือไม่มีรูปร่างก็ได้ แต่ต้องมีราคาและสามารถถือเอาได้ โดยลักษณะเฉพาะของสินทรัพย์ดิจิทัล ทำให้ไม่สามารถนำลักษณะของทรัพย์สินดั้งเดิมมาใช้บังคับได้โดยตรง อีกทั้งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติหรือกฎหมายลำดับรองที่ให้การตีความหรือรับรองสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า แม้จะสามารถวิเคราะห์สินทรัพย์ดิจิทัลบางประเภท เช่น คริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล ให้เข้าได้กับนิยามของ “ทรัพย์สิน” หากพิจารณาจากคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ (1) มีอยู่จริงในระบบดิจิทัลแม้ไม่มีรูปร่าง (2) มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และ (3) ถือเอาได้ในเชิงสิทธิ แต่สถานะดังกล่าวยังไม่ปรากฏชัดเจนในบทบัญญัติกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาใดของไทย โดยในบางกรณี สินทรัพย์ดิจิทัลอาจอยู่ในฐานะ “สิทธิเรียกร้อง” ได้ อย่างไรก็ตาม การตีความสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลยังต้องอาศัยความเข้าใจเฉพาะด้านและไม่สามารถสรุปได้อย่างมั่นใจในเชิงกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ประเทศที่มีระบบกฎหมายก้าวหน้า เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และญี่ปุ่น ต่างบัญญัติกฎหมายหรือวางแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลในทางกฎหมาย โดยสหรัฐอเมริกาถือว่าสินทรัพย์ดิจิทัลบางประเภทเป็น “ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ไม่มีรูปร่าง” และมีคำพิพากษารองรับการรับหรือยึด Bitcoin ได้⁴ เยอรมนีออกกฎหมายเฉพาะ เช่น eWpG รับรองหลักทรัพย์อิเล็กทรอนิกส์⁵ ขณะที่ญี่ปุ่นบัญญัติให้ cryptocurrency เป็นทรัพย์สินที่ใช้ชำระหนี้และเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีได้⁶ ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการตีความและใช้อำนาจบังคับคดีต่อสินทรัพย์ดิจิทัลในทางปฏิบัติ

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาการใช้อำนาจในการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย เนื่องจากระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึด อาศัย หรือจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัล ส่งผลให้การใช้อำนาจในกระบวนการบังคับคดีต่อทรัพย์สินประเภทนี้ต้องตีความจากหลักการทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อทรัพย์สินที่มีลักษณะดั้งเดิม เช่น สหกรณ์ทรัพย์สินที่มีรูปร่างและสามารถควบคุมได้โดยตรง หรืออสังหาริมทรัพย์ ความคลุมเครือนี้สร้างความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายและอาจก่อให้เกิดปัญหาในการคุ้มครองสิทธิของคู่ความในกระบวนการบังคับคดี

⁴SEC v. Shavers (E.D. Tex., 2013).

⁵Gesetze im Internet, “Gesetz über elektronische Wertpapiere (eWpG),” เข้าถึงเมื่อ 2 เมษายน 2568, จาก <https://www.gesetze-im-internet.de/ewpg/BjNR142310021.html>.

⁶Monolith Law Office, “Can Cryptocurrency Be Seized? Legal Framework in Japan,” เข้าถึงเมื่อ 4 เมษายน 2568, จาก <https://monolith.law/en/it/cryptoassets-seizure>.

จากการศึกษาพบว่า แม้อำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามกฎหมายไทยจะอาศัยอำนาจที่ถูกแต่งตั้งโดยศาล ตามหมายบังคับคดี ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง⁷ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำมาใช้กับสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) อำนาจในการยึดทรัพย์ มีอุปสรรคคือ ไม่สามารถเข้าถึงตัวทรัพย์ได้โดยตรงหากไม่ทราบรหัสหรือข้อมูลบัญชีของลูกหนี้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีของสังหาริมทรัพย์ทั่วไปที่สามารถดำเนินการยึดโดยตรงต่อสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในสถานที่แน่นอน สินทรัพย์ดิจิทัลส่วนใหญ่มักเก็บไว้ในระบบกระเป๋าสเงินส่วนตัว (self-custody) หรือในรูปแบบที่ไม่มีผู้ให้บริการศูนย์กลาง ทำให้ไม่สามารถสื่อสารหรือส่งคำสั่งบังคับให้กับผู้ใดได้

2) อำนาจในการอายัด แม้สามารถอายัดสิทธิเรียกร้องได้ตามกฎหมาย แต่หากสินทรัพย์ดิจิทัลอยู่กับผู้ให้บริการในต่างประเทศที่ไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลไทย คำสั่งอายัดก็ไม่ผูกพันหรือไม่มีผลในทางปฏิบัติ

3) อำนาจในการจำหน่าย กระบวนการขายทอดตลาดที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งมีราคาผันผวน ไม่มีแพลตฟอร์มเฉพาะ และไม่รองรับการประมูลด้วย crypto หรือระบบ blockchain ทำให้การจำหน่ายมีข้อจำกัด

เมื่อเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหรัฐฯ ที่อนุญาตให้ U.S. Marshals ยึด cryptocurrency ได้⁸ โดยอาศัยคำสั่งศาลและใช้ forensic blockchain analysis⁹ เยอรมนีที่มีแนวปฏิบัติชัดเจนจาก Bundesamt für Justiz¹⁰ และญี่ปุ่นที่ตีความให้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นทรัพย์สินตาม Civil Execution Act แสดงให้เห็นว่าไทยยังขาดกรอบกฎหมายและกลไกสนับสนุนที่ชัดเจน จำเป็นต้องพัฒนาแนวทางปฏิบัติและปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการบังคับคดีสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

ปัญหาประการที่สาม ปัญหากระบวนการบังคับคดีกับสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย เนื่องจากระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทยถูกออกแบบมาเพื่อรองรับกระบวนการบังคับคดีต่อทรัพย์สินที่มีลักษณะดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม เมื่อการมาถึงของสินทรัพย์ดิจิทัล กระบวนการบังคับคดีตามกฎหมายปัจจุบันจึงไม่สามารถรองรับลักษณะพิเศษของทรัพย์สินดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในทุกขั้นตอนของการบังคับคดี

⁷ วิชาญ ภักดีธนากุล, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินต์ ประเทศไทย, 2565), หน้า 433.

⁸ Stephen C. Yeazell and Joanna C. Schwartz, **Civil Procedure**, 11th ed. (New York: Aspen Publishers, 2021).

⁹ United States v. Approximately 69,370 Bitcoin (N.D. Cal., 2020).

¹⁰ Federal Financial Supervisory Authority (BaFin), “Dealing with Crypto Tokens: Application of Supervisory Law to Tokens,” BaFin.de, เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2568, จาก https://www.bafin.de/EN/Aufsicht/FinTech/Geschaefte/modelle/DLT_Blockchain_Krypto/Kryptotoken/Kryptotoken_artikel_en.html.

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของกระบวนการบังคับคดีต่อสินทรัพย์ดิจิทัลมีลักษณะเฉพาะในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) กระบวนการยึด แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจตามหมายบังคับคดี¹¹ แต่การยึดสินทรัพย์ดิจิทัลยังทำได้ยาก โดยเฉพาะกรณี non-custodial wallet (กระเป๋าสตางค์ที่ลูกค้าถือครองเอง) หากไม่มีการเปิดเผย private key ก็ไม่สามารถเข้าถึงหรือยึดได้ ส่วน custodial wallet (มีผู้ให้บริการดูแล) แม้จะยึดได้ผ่านคำสั่งศาล แต่หากผู้ให้บริการอยู่นอกประเทศ หรือยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ก็ไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กระบวนการอายัด การอายัดสินทรัพย์ดิจิทัลในรูปแบบสิทธิเรียกร้อง เช่น บัญชีกับ exchange ยังขาดระบบรองรับ เช่น ไม่มีการส่งคำสั่งอายัดแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่มีมาตรการล็อกบัญชีทันทีเมื่อมีคำสั่งศาล โดยเฉพาะกรณีผู้ให้บริการอยู่ต่างประเทศซึ่งไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลของไทย

3) กระบวนการจำหน่าย ระบบขายทอดตลาดเดิมไม่รองรับสินทรัพย์ดิจิทัล ทั้งในด้านการตีราคาที่มีความผันผวน การขาดแพลตฟอร์มประมูลแบบ blockchain การรับชำระด้วยคริปโท และปัญหาเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์เมื่อไม่มี private key หรือความร่วมมือจากลูกค้า

เมื่อเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มี U.S. Marshals ที่ดำเนินการยึดและจำหน่ายสินทรัพย์ดิจิทัลโดยใช้ forensic blockchain analysis เยอรมนีมี eWpG และระบบคำสั่งศาลที่ผูกกับ exchange¹² ส่วนญี่ปุ่นตีความให้สินทรัพย์ดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีได้ตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป สะท้อนว่าไทยยังขาดกลไกด้านกฎหมาย เทคนิค และโครงสร้างที่รองรับการบังคับคดีต่อสินทรัพย์ดิจิทัลอย่าง

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถรองรับลักษณะเฉพาะของสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายไทย โดยอาศัยแนวทางของกฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ และนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายและบริบทของประเทศไทย เพื่อให้สามารถบังคับคดีต่อสินทรัพย์ดิจิทัลได้จริงในทางปฏิบัติ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลในทางกฎหมาย

ผู้ศึกษาเสนอให้มีการจัดทำ แนวทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลระบบสินทรัพย์ดิจิทัลโดยตรง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และธนาคารแห่งประเทศไทย โดยแนวทางดังกล่าวควรกำหนดเกณฑ์ในการจำแนกว่าสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทใดอยู่ในข่ายของ ทรัพย์สิน หรือ สิทธิเรียกร้อง ที่สามารถใช้ชำระหนี้หรือถูกบังคับคดีได้ตามกฎหมาย แนวทางนี้จะช่วยให้เกิดความแน่นอนในสถานะทางกฎหมายของสินทรัพย์ดิจิทัล

¹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278.

¹²Möslein, Florian. "The Regulation of Crypto-Assets and DLT-Based Securities in Germany." **European Company and Financial Law Review** 19, no. 3 (2022): 447-470.

ลดข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม และสามารถนำมาเป็นหลักอ้างอิงสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมบังคับคดี ในการจัดทำคำสั่ง แนวปฏิบัติ หรือหนังสือชักชวนความเข้าใจว่าด้วยการบังคับคดีต่อสินทรัพย์ดิจิทัล

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอำนาจและบทบาทของเจ้าพนักงานบังคับคดี

2.1) เพิ่มเดิมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการเพิ่มเติมวรรคท้ายใน มาตรา 279 ว่าด้วยการรักษาทรัพย์สิน ดังนี้

“ในกรณีที่เงิน ทรัพย์สิน หรือเอกสารตามวรรคหนึ่ง เป็นสินทรัพย์ดิจิทัล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเข้าควบคุมระบบหรือรหัสที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพย์สินดังกล่าว รวมถึงบัญชีดิจิทัล กระเป๋าเงินดิจิทัล หรือรหัสส่วนตัว โดยอาจจัดเก็บไว้ในระบบที่กรมบังคับคดีกำหนด พร้อมมาตรการรักษาความปลอดภัยตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง”

การเพิ่มเติมวรรคท้ายในมาตรานี้จะช่วยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถควบคุมและรักษาทรัพย์สินดิจิทัลได้ โดยไม่จำกัดอยู่แค่การดูแลทรัพย์สินในรูปแบบที่มีรูปร่างเท่านั้น อีกทั้งยังทำให้รัฐสามารถจัดระบบการเก็บรักษา private key และบัญชีดิจิทัลของลูกหนี้ไว้ภายใต้ระบบกลาง

2.2) เพิ่มเดิมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการเพิ่มเติมวรรคท้ายใน มาตรา 282 ว่าด้วยการตรวจค้นและยึดบัญชีหรือเอกสาร ดังนี้

“ในกรณีที่บัญชี เอกสาร หรือวัตถุอื่นตามวรรคหนึ่ง อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือจัดเก็บอยู่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเข้าตรวจสอบ คัดลอก หรือควบคุมข้อมูลหรือระบบดังกล่าวได้ รวมถึงข้อมูลที่อยู่บนแพลตฟอร์มบล็อกเชน หรือระบบฐานข้อมูลดิจิทัลอื่นใด ทั้งนี้ อาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในทางเทคนิคได้ตามความจำเป็น”

การเพิ่มเดิมบทบัญญัตินี้จะช่วยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถดำเนินการตรวจสอบและยึดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินดิจิทัลได้อย่างชัดเจนและชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงบัญชีหรือเอกสารที่มีลักษณะทางกายภาพ

2.3) เพิ่มเดิมบทบัญญัติระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 โดยให้จัดทำ บทที่ 3/2 “การยึดสินทรัพย์ดิจิทัล” ในหมวดที่ 2 โดยเริ่มที่ข้อ 45/4 เป็นต้นไป โดยกำหนดขั้นตอนการยึดให้ครอบคลุมทั้งกรณีที่สินทรัพย์อยู่กับผู้ให้บริการในประเทศ และกรณีที่อยู่ในกระเป๋าเงินดิจิทัลส่วนตัวของลูกหนี้ รวมถึงให้สิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ลูกหนี้เปิดเผยข้อมูลสำคัญ และให้มีระบบกลางสำหรับจัดเก็บทรัพย์สินดิจิทัลภายใต้ความปลอดภัยของรัฐ พร้อมบันทึกการยึดในระบบดิจิทัลอย่างเป็นทางการ

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการบังคับคดีแพ่งต่อสินทรัพย์ดิจิทัล

3.1) การเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการเพิ่มเติมมาตรา 303/1 ว่าด้วยการยึดสังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง ดังนี้

“มาตรา 303/1 ในกรณีที่ทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นสินทรัพย์ คิฉัทล จัฟนัฟงานบั้งคัศคัฉฉาจกระทำการยัดได้โดย

(1) จัฟนัฟงานยัดทรัพย์ไปยังผู้ให้บริการดูแลสินทรัพย์คิฉัทล ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมหรือบริหารสินทรัพย์ดังกล่าว ให้ระงับการโอนหรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์นั้น โดยทันที

(2) ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเปิดเผยข้อมูลที่เป็นในการเข้าถึงสินทรัพย์คิฉัทลต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือศาล

(3) จัดทำรายการทรัพย์สินคิฉัทลที่ยัด และแสดงไว้ในระบบทะเบียนทรัพย์ที่เจ้าพนักงานจัดทำขึ้น พร้อมแจ้งให้ลูกหนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบตามวิธีที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติอื่นที่ว่าด้วยการยึดสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่จะขัดกับลักษณะของทรัพย์คิฉัทล”

การเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้จะทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีเครื่องมือทางกฎหมายที่ชัดเจนในการยึดสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง เช่น สินทรัพย์คิฉัทล ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการทางกายภาพแบบเดิม

3.2) การเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 333 ดังนี้

“(4) ในกรณีที่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดเป็นสินทรัพย์คิฉัทล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของทรัพย์ เช่น การประมูลผ่านระบบคิฉัทล หรือการใช้ผู้ให้บริการที่ได้รับอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการแทน

(ก) ให้ถือว่าสิทธิในสินทรัพย์คิฉัทลตกเป็นของผู้ซื้อเมื่อมีการโอนสิทธิในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแล้วโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจเป็นผู้ดำเนินการโอนหรือส่งมอบรหัสควบคุม แทนลูกหนี้ตามคำสั่งศาล

(ข) รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการขาย การโอน และการรักษาความปลอดภัยของสินทรัพย์คิฉัทล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกาศกำหนดในกฎกระทรวง”

การเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ ช่วยรับรองความปลอดภัยในการโอนสิทธิ สร้างความแน่นอนให้แก่ผู้ซื้อในกระบวนการประมูล และการมอบอำนาจให้มีการออกกฎกระทรวงในภายหลัง จะช่วยให้สามารถออกแบบกลไกปฏิบัติให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงโดยไม่ต้องแก้ไขกฎหมายแม่บท

3.3) การปรับปรุงคำสั่งกรมบังคับคดี เสนอให้มีคำสั่งกรมบังคับคดีฉบับใหม่ที่กำหนดแนวทางเฉพาะสำหรับการยึดอายัด จัดเก็บ และขายทอดตลาดสินทรัพย์คิฉัทล

3.4) การจัดทำแนวทางปฏิบัติเฉพาะ (SOP) สำหรับเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนในการจัดการกับสินทรัพย์ดิจิทัล

3.5) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเฉพาะด้านสินทรัพย์ดิจิทัล เชื่อมโยงกับ blockchain explorer มีระบบรักษาความปลอดภัยสูง โดยประสานการเชื่อมต่อกับผู้ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล

3.6) การกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของ private key และกระเป๋าเงินดิจิทัล โดยจัดตั้ง “กระเป๋าเงินกลางของรัฐ” (state cold wallet) สำหรับจัดเก็บสินทรัพย์ดิจิทัลที่ยึดหรืออายัด

3.7) การจัดทำ MOU หรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ในกรณีที่สินทรัพย์ของลูกหนี้อยู่กับ exchange ต่างประเทศ เพื่อให้สามารถอายัดหรือขอข้อมูลจาก exchange เหล่านั้นได้

เอกสารอ้างอิง

จรัญ ภักดีธนากุล. *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี*, หน้า 433. กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินต์ติ้ง ประเทศไทย, 2565.

Federal Financial Supervisory Authority (BaFin), “Dealing with Crypto Tokens: Application of Supervisory Law to Tokens,” BaFin.de, เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2568, จาก https://www.bafin.de/EN/Aufsicht/FinTech/Geschaeftsmodelle/DLT_Blockchain_Krypto/Kryptotoken/Kryptotoken_artikel_en.html.
Gesetze im Internet, “Gesetz über elektronische Wertpapiere (eWpG),” เข้าถึงเมื่อ 2 เมษายน 2568, จาก <https://www.gesetze-im-internet.de/ewpg/BJNR142310021.html>.

Monolith Law Office, “Can Cryptocurrency Be Seized? Legal Framework in Japan,” เข้าถึงเมื่อ 4 เมษายน 2568, จาก <https://monolith.law/en/it/cryptoassets-seizure>.

Möslein, Florian. "The Regulation of Crypto-Assets and DLT-Based Securities in Germany." **European Company and Financial Law Review** 19, no. 3 (2022): 447-470.

Satoshi Nakamoto. “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.” เข้าถึงเมื่อ 4 เมษายน 2568. จาก <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

SEC v. Shavers (E.D. Tex., 2013).

Stephen C. Yeazell and Joanna C. Schwartz, **Civil Procedure**, 11th ed. (New York: Aspen Publishers, 2021).

United States v. Approximately 69,370 Bitcoin (N.D. Cal., 2020).